

Науково-консультативна рада при Верховному Суді

Відповідно до положень ст. 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» при Верховному Суді діє Науково-консультативна рада із числа висококваліфікованих фахівців у галузі права для підготовки наукових висновків з питань діяльності Верховного Суду, що потребують наукового забезпечення.

Постановою Пленуму Верховного Суду від 3 березня 2023 року № 13 «Про затвердження складу Науково-консультативної ради при Верховному Суді» затверджено новий склад НКР, до якого ввійшли 133 висококваліфіковані фахівці в галузі права. Вченим секретарем НКР обрано суддю Великої Палати Верховного Суду доктора юридичних наук, доцента Олега Ткачука.

Вчений секретар НКР Олег Ткачук

Сектор забезпечення діяльності Пленуму та НКР забезпечує повний цикл проходження документів у НКР: приймання, реєстрацію вхідної кореспонденції, ведення статистики, формулювання звітів, оприлюднення наукових висновків на вебсайті Верховного Суду. З метою оперативної комунікації із членами НКР і реагування на запити суддів, а також задля економії робочого часу та ресурсів сектор веде листування з науковцями шляхом надсилання запитів суддів і приймання наукових висновків електронною поштою. Крім того, сектор здійснює організаційне й методичне забезпечення проведення засідань робочих груп та пленарних засідань НКР, оприлюднення результатів таких засідань, забезпечує наповнення розділу «Науково-консультативна рада» на офіційному вебсайті ВС.

У звітному періоді НКР опрацювала 115 запитів суддів Верховного Суду, з них: ВП – 25, КАС – 6, КГС – 21, ККС – 19, КЦС – 44. Із цією метою працівники сектору протягом звітного періоду надіслали 2 544 листи членам НКР для підготовки наукових висновків.

Упродовж 2023 року до НКР надійшло 340 наукових висновків: на запити суддів ВП – 111, КАС – 15, КГС – 42, ККС – 59, КЦС – 113, а також 28 наукових висновків, які надійшли у 2023 році на звернення суддів 2022 року. Усього НКР отримала 368 наукових висновків від її членів. Постанови Верховного Суду у справах, у яких науковці надали наукові висновки, надсилаються їм до відома.

Інформація щодо ключових показників діяльності ВС у 2023 році

* 28 наукових висновків ВС отримав у 2023 році у відповідь на звернення, надіслані у 2022 році

Судді ВС у КАС зверталися до НКР щодо:

- застосування окремих норм КАС України та норм адміністративного права;
- правової природи актів державних органів;
- проблемних питань, пов'язаних із застосуванням положень Закону України «Про політичні партії України»;
- застосування положень Конституції України та КАС України стосовно поширення окремих конституційних засад на процедуру фіксування закритих судових засідань при розгляді адміністративної справи;
- застосування постанов Кабінету Міністрів України, наприклад постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».

Судді ВС у ККС зверталися до НКР щодо:

- оскарження ухвали слідчого судді;
- призначення додаткового покарання;
- тлумачення та застосування положень кримінального процесуального законодавства, зокрема п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, статей 219, 290 КПК України;
- процедури забезпечення права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді щодо арешту майна;
- інстанційної підсудності кримінального провадження;

- кваліфікації прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

- проблемних питань кримінального провадження в разі смерті обвинуваченого;

- доктринального розуміння кримінально-правової оцінки безпідставного одержання народними депутатами коштів на оренду житла;

- наукового тлумачення понять «злочин проти здоров'я особи» (ст. 307 КК України) і «злочин проти здоров'я населення» (ст. 284 КПК України).

Судді ВС у КЦС зверталися до НКР щодо:

- особливостей застосування окремих положень Закону України «Про іпотеку»;

- застосування конкуруючих норм цивільного та сімейного права;

- тлумачення норм земельного права;

- доктринального розуміння природи цесії та факторингу;

- проблемних підходів у тлумаченні норм спадкового права;

- застосування трудового законодавства;

- особливостей укладення, виконання, визнання недійсними договорів іпотеки та ін.

Судді ВС у КГС зверталися до НКР щодо:

- застосування КУзПБ при вирішенні спорів, пов'язаних із виконанням договорів;

- механізмів звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом продажу майна боржника на прилюдних торгах у межах процедури виконавчого провадження;

- положень законодавства, що визначає порядок оренди землі та договірних зобов'язань, пов'язаних із цим;

- особливостей тлумачення положень ст. 16 ЦК України, ст. 20 ГК України, ст. 70 Закону України «Про ринок електричної енергії»;

- застосування Кодексу ГТС у взаємозв'язку із Законом України «Про ринок природного газу»;

- правової природи третейської / арбітражної угоди (застереження) та порядку визнання її недійсною;

- доктринального тлумачення положень статей 6, 18, 30 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»;

- особливостей застосування ст. 59 Закону України «Про господарські товариства»;

- механізму визнання недійсними частин договору та застосування наслідків їх недійсності щодо визначення розміру статутного капіталу й розміру часток учасників товариства з обмеженою відповідальністю та ін.

З метою отримання пропозицій і рекомендацій щодо форми діяльності, комунікації та взаємодії суддів ВС і членів НКР 3 квітня 2023 року було проведено пленарне засідання Науково-консультативної ради при Верховному Суді. У пленарному засіданні взяли участь більшість членів НКР, Голова Верховного Суду та судді ВС.

24 квітня 2023 року відбулося засідання робочої групи НКР, присвячене обговоренню правової природи відступлення права вимоги та проблем розмежування договорів факторингу і цесії, судової практики та тлумачення судами відповідних положень законодавства України. В засіданні робочої групи взяли участь судді Верховного Суду – представники господарської та цивільної юрисдикцій: Олександр Банасько, Юрій Власов, Василь Крат, Ігор Ткач, В'ячеслав Песков, Юрій Чумак, а також члени НКР Вадим Беяневич, Олена Беяневич, Богдан Карнаух, Олексій Кот, Наталія Кузнецова, Юрій Мица, Олег Печений, Олег Подцерковний та Інна Спасибо-Фатеєва.

За результатами засідання робочої групи підготовлено й опубліковано на вебсайті Верховного Суду:

- інформаційну довідку про практику Верховного Суду у справах щодо відступлення права вимоги, факторингу, розмежування факторингу і відступлення права вимоги (цесії);

- науково-правовий висновок доцента кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидата юридичних наук Печеного Олега Петровича щодо правової природи договору факторингу та його співвідношення з іншими видами правочинів з відступлення права вимоги;

- науковий висновок члена-кореспондента Національної академії правових наук України, завідувача кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Харитонова Євгена Олеговича;

– нотатки члена-кореспондента Національної академії правових наук України, професора кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Спасибо-Фатєєвої Інни Валентинівни щодо співвідношення цесії та факторингу;

– доповідь Олени Беяневич, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса на тему «Економіко-правова сутність факторингу як виду господарської (підприємницької) діяльності».

Засідання робочої групи НКР, що відбулося 9 жовтня 2023 року, було присвячене обговоренню судової практики та законодавчого регулювання питань щодо укладення, виконання, визнання недійсними договорів іпотеки.

В обговоренні взяли участь судді Великої Палати ВС Сергій Мартєв, Дмитро Гудима, Олександр Банасько, Ігор Ткач, Юрій Власов та Ірина Воробйова, судді Верховного Суду у Касаційному цивільному суді Василь Крат, Євгеній Краснощоків, а також члени НКР: Вадим Беяневич, Олена Беяневич, Олександр Бірюков, Володимир Бобрик, Леся Ваолєвська, Олександр Гарагонич, Неллі Голубєва, Андрій Гриняк, Олександр Єфімов, Володимир Коссак, Олексій Кот, Лариса Красицька, Віталій Махінчук, Марія Менджул, Юрій Мица, Оксана Музика-Стефанчук, Олена Овчаренко, Андрій Омельченко, Олег Печений, Мар'яна Пленюк, Юрій Притика, Денис Сібільов, Віктор Смородинський, Інна Спасибо-Фатєєва, Михайло Хоменко, Сергій Шкляр.

Статтею 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та п. 3.2 Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді визначено повноваження Науково-консультативної ради, зокрема щодо попереднього розгляду проєктів висновків Пленуму Верховного Суду стосовно проєктів законодавчих актів із питань судоустрою, судочинства, статусу суддів. Важливість завдань, котрі вирішує Пленум Верховного Суду в цій царині, потребує компетентного підходу до теоретичних наукових обґрунтувань та висновків, які формує весь склад суддів ВС.

З огляду на це при підготовці постанови Пленуму Верховного Суду від 4 серпня 2023 року № 18 «Про затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проєктів законів України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя” (реєстр. № 9438 від 29 червня 2023 року) та “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення у сфері правосуддя” (реєстр. № 9438-1 від 14 липня 2023 року)» і постанови Пленуму Верховного Суду від 4 серпня 2023 року № 19 «Про

затвердження висновку Пленуму Верховного Суду щодо проектів законів України “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади” (реєстр. № 9454 від 03 липня 2023 року) та “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” щодо запровадження додаткових процедур для зміцнення довіри суспільства до судової влади” (реєстр. № 9454-1 від 11 липня 2023 року)» було вперше використано потенціал НКР для попереднього обговорення рішень Пленуму. Свої висновки із цього приводу підготували Дмитро Лук'янець, Євген Письменський, Павло Богущкий, Юрій Ключковський, Микола Галянтич, Наталія Оніщенко, Оксана Капліна, Микола Козюбра, Ірина Сопілко, Тетяна Подорожна, Сергій Шкляр, Андрій Бойко та Олексій Кот.

Вчений секретар НКР спільно із сектором забезпечення діяльності Пленуму Верховного Суду та НКР організують публікацію висновків НКР на офіційному вебсайті ВС, що сприяє розвитку правозастосування, уніфікації форми викладення наукових висновків і розвитку доктрини, адже у висновках НКР наведені мотивування, важливі для широкого кола вчених та практиків.

За результатами діяльності в НКР вчені, які найактивніше долучаються до обговорення питань правозастосування, висуваються до нагородження відзнаками Верховного Суду.

Наказом Голови ВС від 31 березня 2023 року № 1044-к «Про нагородження членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді» оголошено Подяку Верховного Суду Костянтину Гусарову, Олександрю Єфімову, Юрію Заїці, Олександрю Константому, Тимурю Лоскутову, Олегу Подцерковному, Віктору Смородинському, Олені Харитоновій та Сергію Шкляру.

Наказом Голови ВС від 14 липня 2023 року № 2256-к «Про нагородження членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді з нагоди Дня Української Державності» нагороджено Почесною грамотою Верховного Суду із врученням пам'ятного знака Олександра Дзеру, Олександра Дроздова, Наталію Кузнецову, Володимира Устименка та Сергія Шапченка.

Наказом Голови ВС від 15 листопада 2023 року № 3170-к «Про нагородження членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді з нагоди Дня працівників суду» Почесною грамотою Верховного Суду із врученням пам'ятного знака нагороджено Андрія Гриняка, Олексія Кота і Василя Шакуна.